

TÁRSASÁGI HIREK

VÁNDORGYŰLÉSEK

Folyóiratunk 1954-es évfolyamából elmaradt a beszámoló a két vándorgyűlésről. Nyíregyházán 1954 áprilisában tartottunk vándorgyűlést harminc irodalomtörténésznek és a Budapesten tanuló külföldi ösztöndíjasok csoportjának részvételével. *Barta János* egyetemi tanár, az irodalomtudomány kandidátusa a Társaság ügyvezető elnöke Kemény Zsigmondról, *Nagy Miklós* egyetemi adjunktus Jókai pályájáról, *Perepatis Antal* Krudy Gyuláról tartott előadást. *Király István*, Kossuth-díjas egyetemi docens, Társaságunk alelnöke ankétot vezetett a mai magyar irodalom kérdéseiről.

A sopron vándorgyűlésen, 1954 októberében Sótér István Kossuth-díjas egyetemi tanár, az irodalomtudomány doktora tartott előadást »Az 1846-os fordulópontra szerepe Petőfi fejlődésében« címmel. *Peéry Rezső* gimnáziumi igazgató a Soproni Magyar Társaságról tartott előadást. *Bodnár György*, a Társadalmi Szemle munkatársa a mai irodalomról vezetett ankétot.

BALASSI ÉVFORDULÓ

Folyóiratunk 1954. évi 4. számában már beszámoltunk a Balassi-évforduló előkészületeiről. Az évforduló budapesti ünnepségeire október 10-én és huszadikán került sor.

Október 19-én leplezték le a költő emléktábláját a Személynök u. 3. számú házon. Az emléktáblát a Fővárosi Tanács állította. Ünnepi beszédet mondott *Gerézdi Rabán* tudományos kutató. Az ünnepélyen több középiskola és általános iskola ifjúsága vett részt.

Október 20-án délben 12 órakor nyílt meg a Nemzeti Múzeum kupolatermében és dísztermében a Balassi-emlékkiállítás. A megnyitó beszédet Varjas Béla, az Országos Széchényi Könyvtár igazgatója, az irodalomtudomány kandidátusa mondta. A kiállítást a Magyar Irodalomtörténeti Társaság, az Országos Széchényi Könyvtár, a Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum, az Országos Tör-

téneti Múzeum és az Országos Levéltár rendezte. A rendezőbizottságot *Keresztury Dezső* az Országos Széchényi Könyvtár osztályvezetője, a Társaság vezetőségi tagja irányította. A kiállítás tudományos anyagának összeállítását *Fekhardt Sándor* egyetemi tanár végezte. Tervező grafikus Illés Árpád volt.

Október 20-án ünnepi estet rendeztünk a Hazafias Népfronttal, a Magyar Írók Szövetségével és a társadalmi és természettudományi ismeretterjesztő társulattal együtt a MEDOSZ-székház dísztermében.

Az ünnepélyt Ilku Pál vezérőrnagy nyitotta meg. *Tolnai Gábor* egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, választmányi tag tartott megemlékezést. (Előadása megjelent a Csillag 1954. évi 11. számában.) A műsorban közreműködött *Patotay Erzsébet*, *Szörényi Éva* Kossuth-díjas, kiváló művész, *Török Erzsébet* Kossuth-díjas, *Horváth Ferenc*, *Rösler Endre* Kossuth-díjas kiváló művész és a SZOT központi énekkara.

RADNÓTI EMLÉKÜNNEPÉLY

Radnóti Miklós halálának 10. évfordulója alkalmából a Társaság a TTIT-vel közösen rendezett ünnepi megemlékezést november 21-én délelőtt a Bartók-teremben. Emlékbeszédet mondott *Tolnai Gábor* egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, választmányi tag. (Beszéde megjelent a Csillag 1954. évfolyamában.) Közreműködött *Berei Mária*, *Demján Éva*, *Surányi Ibolya*, *Horváth Ferenc*.

CSOKONAI ÜNNEPSÉGEK

Az 1955-ös év első nagy irodalmi emlékünnepélyét Csokonai Vitéz Mihály halálának százötvenéves évfordulóján tartottuk.

Az ünnepségek január 27-én a költő városligeti szobrának megkoszorúzásával kezdődtek. Az ünnepségen *Vargha Balázs*, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság szervezőtitkára mondott beszédet:

»Azért jöttünk itt össze, hogy egy halhatatlanról emlékezzünk — halála évfordulóján. A behavazott kert, a kőszobrot körülálló diákok tábora óhatatlanul temetés hangulatát kelti, az ő temetését, amikor három ezer diák siratta el a Hatvan utcai sírkertben. Meggyászolták barátukat, tanárukat, költőjüket, s földi hamvait otthagyták Debrecen homokjában.

»De az ő nem koporsóba való lelke — hogy barátjának, Domby Mártonnak szavaival szóljak — nemcsak feltördelte sírjának boltozatait: hanem új erőt vévén szintén a földtől, mint Anteusz a Herkules egyszerű bajnoktársa, maga a halál által lett halhatatlanná.«

Csokonai, a megalázott, nyomorgó vándorpoéta de sokszor elképzelte, versebe írta halálát és halhatatlanságát.

A sírnak rég eljegyzett, betegségtől rágott testéről meghatódás, sőt kegyelet nélkül szólt, tudta, hogy az ásványi lét örökkévalósága vár.

Aluszom jó alom, mihelyt elenyészek,
S előből egy rakás minerále lészek.

De arról a kérdéstről nem tudott elérzékenyülni nélkül értekezni, hogy vajon költészete, hazafiúi buzgósága, megemészthő szerelmes tüze, rímekbe szedett kacagása — mindez megéri-e a késő századot. Ez volt a »kérdések kérdése«, amelyre kortársai — még akik becsülték is — nem adhattak végleges választ.

A »Csokonai-pőr« már a költő életében megkezdődött, és évtizedekig nem tudott eldőlni: vajon harmadrendű poéta-e ő vagy lángész. Petőfi és Arany mondták ki az ítéletet — egész költészetükkel: a népért és a népnek Csokonait követve kell verset írni. A szabadságharc költészetének ezt az ítéletét olyan nagyjaink hitelesítették utóbb, mint Jókai, Möricz Zsigmond, Ady, József Attila.

Még egy súlyos szavazat segített megbillenteni a Csokonai-pőr mérlegét: a magyar népé. A paraszti mesék garabonciás diákja — itt is, ott is Csokonaival azonosul. A Hajdúságban, Nagykunságban, Somogyban, de olyan vidékeken is, ahol sohasem fordult meg, szebbnél szebb történeteket tudnak tréfáiról, beteljesedett jóslatairól, igazságtételéről. Nevét úgy ismerik, mint minden tudó vándordiákét — verseit névtelenül éneklék, mint a népdalokat.

Ideje már, hogy népünk, mely nemcsak olvasni tud már, hanem olvas is, ne ilyen kétféle módon szeresse ezt a nagy költőjét, hanem a műveinek sokaságából. A közismert, énekelt Csokonai-versek kedves sorozata alig sejteti, hogy egy színpompás, s nagy művekben bővelkedő életműhöz tartozik.

Aki bolyongott már a Csokonai-rengetegben, prózáiban: aki olvassza összes műveit, emlékszik a meglepődésére: mindent tud ez az ember. Mindent észrevett, megfigyelt, s versebe öntött. Nézzünk itt körül: havas fák, szobrok, odébb egy tó, mellette vár, másik oldalon állatkert, cirkusz — mindezeket műveiben is meglelhetjük. Még az imént elhangzott katonazenéről is irt verset, — és milyen ragyogó sorokat:

Jámbor zörgéssel csördül azon egy minutában

A puskapromenád, a trombita túrt reze tördelt

Hangra ropog, közzé zendülnek az erdei kürtök

S a buta rézdobokon fabotok repedeztetik a bőrt.

Mindent tudott. Olvasmányai, csak amelyekről említést tesz, jókora könyvtárt tesznek ki. Verseiből össze lehetne állítani az akkori paraszti és nemesei élet bőséges szótárát. Tudott muzikálni, festeni, színpadot építeni — tudott görögül, latinul, olaszul, németül, franciául, angolul — egy picit arabul is. Professzori színvonalon értett a csillagászathoz, növénytanhoz, matematikához, filozófiához. Az irodalomhoz és történelemhez még annál is jobban.

De mindez csak nyersanyaga volt tudásának: szorgalmának és emlékező képességének gyümölcse. Ismereteiből szilárd költői világképeket formált. Tudta azt is — igazán jós, látnok módján —, hogy az élet ellenségeinek, a harácsolóknak és nyomorgatóknak napjai meg vannak számlálva. Biztosra vette — először korábra, utolsó éveiben már későbbre gondolta — annak a társadalomnak megszületését, amelyben »Ember embertársát ismét megelőli«, amelyben a munkálkodók nem lesznek jogtalanok, és műveletlenek.

Olvasmányaiából, tapasztalataiból szerzett tudása ebben a meggyőződésben summázódott — amelyet a természettudományban és a történelemben egyaránt meglelt — a fejlődést nem lehet megállítani.

Ez a bizonyosság tette őt a gyászos elnyomás korában, »hazánk közös telében« is a tavasz, az életöröm, az ifjúság költőjévé. Bennünk bízott a »boldogabb maradék«-ban. Akkor vagyunk méltók hozzá, ha mi is lanthatatlanul küzdünk az újért, a jobbért.«

Január 28-án nyílt meg a Csokonai emlékkiállítás a Nemzeti Múzeum kupolatermében és dísztermében. A megnyitó beszédet *János Ferenc*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának főtárháza mondta. Közreműködött *Török Erzsébet* Kossuth-díjas, *Horváth Ferenc* és a *Tátray* vonósnegyes. A rendező-

bizottság ezen a kiállításon is *Keresztury Dezső* irányításával dolgozott. A rendezésben a Magyar Irodalomtörténeti Társaság, az Országos Széchényi Könyvtára Petőfi Sándor Irodalmi Múzeum és az Országos Történeti Múzeum vett részt, az irodalomtörténetiszakértő *Vargha Balázs* szervezőtitkár volt. A grafikai munkákat *Illés Árpád* tervezte. A csurgói színelőadásnak a Cultura bemutatójának diorámáját *Barta István* és *Barta László* festőművészek készítették.

A kiállításon bemutatott könyvek, kéziratok és tárgyak katalógusa megjelent 200 példányban a Társaság és az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában, s az ország nagyobb könyvtárai kaptak belőle egy-egy példányt.

Január 28-án a Zeneakadémia nagytermében ünnepi előadást rendeztünk Csokonai emlékére a Hazafias Népfront Országos Tanácsának, a Magyar Írók Szövetségének és a TTIT-nek közreműködésével. Megnyitó beszédet mondott *Veres Péter* Kossuth-díjas, a Magyar Írók Szövetsége elnöke. (A beszéd megjelent a Szabad Nép jan. 28-i számában.) Az ünnepi megemlékezést *Juhász Géza* egyetemi tanár, az irodalomtudományi kandidátusa, a társaság alelnöke tartotta.

A műsorban közreműködtek: *Medgyasszay Vilma* érdemes művész, *Palotai Erzsí*, *Simonfy Margit*, *Török Erzsí* Kossuth díjas és *Pataky Jenő*.

A Társaság Keletmagyarországi Csoportjának s a debreceni népművelési és tudományos szervezeteknek közreműködésével tartottak ünnepségeket Csokonai szülővárosában. *Barta János* egyetemi tanár, az irodalomtudományi kandidátusa, a Társaság ügyvezető elnöke nyitotta meg a Déry Múzeumban rendezett állandó jellegű kiállítást január 28-án délben 12 órakor. 30-án délelőtt tartották meg a központi ünnepélyt a Csokonai Színházban. Ünnepi beszédet mondott *Waldapfel József* egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a Társaság választmányi tagja.

A Csurgói Csokonai Vitéz Mihály gimnázium levéltárának rendezése során több Csokonai-kéziratot és egyéb tizenhatalmadik századi kéziratanyagot talált *Kincses Ferenc* igazgató.

Az 1954. év novemberében meghirdetett Csokonai-pályázat, amelyre népi történetek, anekdoták beküldését kértük, országsszerte érdeklődést keltett. Bár a kutatások sok helyen eredménytelenek maradtak, tekintélyes és változatos anyag gyűlt össze.

Harmincegy pályázó mintegy ötven történetet küldött be, melyek közt számos, eddig ismeretlen népi anekdota és monda szerepel. Különösen érdekesek a költő táltos-

ságáról, pokolban járásáról, csodás képességeiről szóló történetek. A beérkezett anyag jó kiindulópontot ad a nagy írőkkel kapcsolatos népi emlékekhez további gyűjtéséhez.

A bírálóbizottság 1955. május 12-én tartott ülésén hozott határozatot a díjak odaítéléséről Szauder József egyetemi docens, az irodalomtudományi kandidátusa elnökletével, Dégh Linda egyetemi adjunktus, Eszterág Albert népművelési minisztériumi osztályvezető és Vargha Balázs, a bizottság titkára részvételével.

500 forintos jutalmat kapott *Enyedi József* tanár (Hajdúszoboszló) több történetből álló értékes gyűjtéséért.

200 forintos díjat kaptak: *Faragó Jánosné* tanítónő, (Jászárokszállás). *H. Fekete Péter* ny. iskolaigazgató (Hajdúböszörmény), *Kürtty Ferenc* iskolaigazgató (Balatonmáriafürdő), *Lackóné Kis Ibolya* (Liptószentmiklós, Csehszlovákia). *Lux Ibolya* tanítóképzőintézeti tanár (Pápa), *Mike Györgyi* ált. isk. tanár (Csurgó), *Nagy Czirok László* muzeológus (Kiskunhalas) *Szamácz Imre* cipész (Nagykőrű, Szolnok megye). *id. Szabó Vince* (Hajdúbágyos), *Szilágyi József* pályamunkás (Hajdúhadház, Sztálin út 48.), *Varga Mária* (Debrecen, Hatvan u. 1.)

100 forintos díjat kaptak: *Boros Károlyné* (Nagyvázsony), *Cserhádi Lajos* (Bp. IX. Dandár u. 17.), *Csongor Győző* (Szeged, Móra Ferenc Múzeum), *Kiss István* (Bp. VIII. Bródy S. u. 7.), *Kiss Tamás* (Debrecen, Állami gimnázium.), *Tanka János* ált. isk. tanár (Sárkeresztúr), *Varga István* (Debrecen, Bartók Béla út 40.)

A pályázatra beérkezett anyag részletes ismertetésére még visszatérünk folyóiratunkban.

Gelléri Andor Endrének, a tragikus sorsú regényírónak emléktábláját 1955. február 5-én leplezték le a III. Beszterce u. 25. számú házon. *Füst Milán* Kossuth-díjas író olvasta fel megemlékezését. A Társaság koszorúját *Sötér István* Kossuth-díjas egyetemi tanár, az Irodalomtudományi doktor, választmányi tag helyezte el.

*

A Társaság felolvasó üléseinek sorozatában *Földessy Gyula* Kossuth-díjas egyetemi tanár, az irodalomtudományi doktor, tiszteleti tag tartott előadást március 28-án Juhász Ferenc költészetéről. Az előadás vitájában felszólalt többek között *Bóka László* egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, *Tamás Attila* és *Terbe Lajos*. Bóka László vitába szállt az előadás néhány megállapításával, s elismerve Juhász Ferenc kiváló tehetségét, bírálta újabb műveinek eszmei tartalmát és megformálását. A vitát *Barta János* ügyvezető elnök foglalta össze.